„RADOMER-KIELCER-LEBEN" № 38 (126) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" אנ״א ראשער דריטער יאַ ג׳ 25 פרייז

ראדאמער-קעלצער לעבען

הײַנט 10 זײַטען.

אַדרעסען:

פון „ראדאָמער קעלצער לעבען"

אין ראדאָם

Redakcja i Administracja „Radomer Kielcer Leben"

Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ

Redakcja i Administracja „Radomer-Kielcer Leben"

Kielce, Staro-Warszawska 34.

אַנאָנסען פרייז!

איין מילימעטער שורה: פאר׳ן טעקסט 20 גר.

„ „ „ אין „ 40 „

„ „ נאכ׳ן „ 18 „

די ערשטע זייט ענטהאַלט 8 שפּאַלטען

אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 „

14-go września 1926 r. פאַר׳ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך ראַדאָם פ׳ יטאג ט׳ תשרי תרפ״ז

Zarząd Pow. Kasy Chorych w Radomiu

OGŁASZA

KONKURS

na wykonanie protez zębowych i reperacji takowych z terminem do dnia 15-go września b. r. godz. 12. Bliższych informacji udziela Lekarz Naczelny w godz. od 10-ej do 1-ej. Oferty należy przesyłać w kopertach zamkniętych pod adresem Zarządu Kasy Chorych.

Zarząd Pow. Kasy Chorych w Radomiu.

OBWIESZCZENIE.

Magistrat miasta Radomia podaje do wiadomości publicznej, **że każdy** z sekwestratorów miejskich i djetarjuszy, **upoważniony** przez Magistrat **do egzekwowania podatków i opłat, zaopatrzony został** w odpowiednią **„LEGITYMACJĘ SŁUŻBOWĄ" z fotografją.**

Wszyscy płatnicy przed uiszczeniem należności żądać mogą od wskazanych osób okazania legitymacji oraz bezwzględnie żądać natychmiastowego wydawania formalnych kwitów urzędowych na wpłacone kwoty pieniężne.

Prezydent m. Radomia **T. Całuń**

Sekretarz Magistratu **L. Kędzierski.**

Dn. 8 września 1926 roku.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס א דאנק דעם ה׳ **שמעון באַקמאַן** פאר זיין געגעבענעם קאָנצערט אָהן שום אייגענע מאטעריעלע נוצען לטובת דער געזעלשאפט **„אאוקסיליום אקאַדעמיקום יודאיקום".**

דער קאָמיטעט פון דער

ראדאָמער אַבטײלונג

פון „אוקסיליום אקאַדעמיקום יודאיקום".

שיך

דאַמען, מענער און קינדער-שיך אַלע סאָרטען פון בעסטען קוואַליטעט

ביליגסטע פרייזען און רעעלסטע בעהאנדלונג

צו בעקומען אין שיך-געשעפט פון

יעקב קאסאי

פלאַץ 3-טער מאַי № 3 (נעבען האָטעל אײראָפּעיסקי)

א גמר חתימה טובה

ווינש איך די פערוואלטונגען: פון האנטווערקער-קלוב, בעקער מייסטער פעראיין און ראט און פערוואלטונג פון די האנט.-באנק, אַלע מיינע פריינד און בעקאנטע ווי אויך מיינע ג׳ קונדען. **הערשיל מלינארסקי.**

אונזער קוזינקע **מלכה ווײַצמאַן** צו דער פערלאָבונג פון איהר טאָכטער **נאַטקא** מיט ה׳ **דרעזנער** וואונשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און די גאנצע פאמיליע א גמר חתימה טובה.

פנחס פלאָמענבוים עט פאמיליע.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער **רושע מילמאַן** מיט ה׳ **הערשיל בירענבוים** ווינשען מיר אז מזל ברכה זאל בעגלייטען זייער נייער לעבענס-וועג אויף אייביגע יאהרן

עלטערען:

יעקב און ראכע מילמאַן.

צוליב דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ב״ודער׳ס טאכטער פר״ל

רוזשע מילמאַן

מיט ה׳ **הירשל בירענבוים**

ווינשען מיר א הערצליכען מז״ט און א גל קליך צוזאמענלעבען.

ל. מילמאַן און פרוי.

Bank Spółdzielczo Kredytowy

— w KOZIENICACH. —

załatwia solidnie i szybko wszelkie inkaso na Kozienice za minimalną prowizję.

די ראַדאָמער ליכט—פאַבריק

Radomska Fabr. Świec

D. KORMAN

Radom, ul. Moniuszki 3.

ווינשט איהר קליענטעליע, פריינד און בעקאנטע

א גליקליך יאָהר

און א גמר חתימה טובה.

Szkoła freblowska

S. Kirszenbaum

podaje do wiadomości, że zajęcia rozpoczynają się 3 października.

Zapisy codziennie

w lokalu przy ul. Lubelskiej 21 (2 piętro, front) od 10—2 p. p.

Dla starszych — nauka przygotowawcza

Ceny przystępne.

די דירעקציע פון גימנאזיום „פשיאציול וויעדזי" איז מודיע אז די איינשרייבונגען אין דער פארבערייטונגס-קלאַס ווערען שוין געשלאָסען און מיר בעטען די עלטערען פון די איינגעשריבענע קינדער זיך צו מעלדען אין דער קאנצעלאריע פון גימנאזיום (קילינסקי 13) פון 10 – 1 א זייגער ג. פ. ביז דעם 21/9 צו ערלעדיגען אלע נייטיגע פארמאליטעטן. עס איז נייטיג מיטצוברענגען א געבורטשיין, א בעשייניגונג פון געשטעלטע פאָקען ווי אויך א בעשייניגונג פון הויזווירט אז אין דעם הויז וואו דאס קינד וואהנט איז נישטאָ קיין שקארלאטין.

אתרוגים לולבים והדסים

מהודרים במקח השוה

בײַ **יעקב ווײַנגאַרט** דלוגא 1

אין זונטאַג צו בעקומען בײַ הרב מענדיל ווײַנגאַרט לובלינער 3

דער אפיציעלער אפטימיזם און דיווירטשאפטל. פערספעקטיווען

דער פינאנץ-מיניסטער, דער האנדעלס מיניסטער, די פיהרער פון „באנק פאלסקי" בעמיהען זיך לעצטענס איינצוזוויגען די עפענטליכע מיינונג מיט א לידעל, פול האפנונג און מונטערקייט. דער נופח איז שפענדיג דער זעלבער: עס איז גוט, עס בעסערט זיך, עס וועט זיין בעסער...

שטימונג איז א וואוילע, טייערע זאך. ווארום פאלט די שטימונג—נראבט זיך אונטער דער פונדאמענט פון וואוילזיין „פוט פערלוירען. אלץ פערלוירען"—זאגט דער דייטש, און דאס איז ריכטיג אין לעבען פון א יחיד, ווי פון א כלל.

אין דעם זין טוהען אונזערע מיניסטארען א גוטע זאך. אבער א מלוכה איז א ריזיגע מאשין, — א קאלאסאל-פערצווייגטע און קאמפליצירטע, און איהרע רעדער קען מען נישט שמירען מיט'ן אייל פון פוסטע דרשות. אום די מאשין זאל ווי געהעריג פונקציאנירען, פאדערט זיך ווייטזעהעוודיגקייט, קלארע פערספעקטיווען, א פעסט-אנגעצייכענטע ליניע פון אקציע. מיט איין ווארט — א פראגראם. און אט דאס פעהלט דערווייל אונזערע פיהרענדע מענער.

פולע פיער הדשים זענען פערלאפען, זייט עס איז פארגעקומען אין פוילען דער גרעסטער איבערבורך אין דער מלוכה – די מאי-איבערקערעניש. אינ'ם לאגער פון לינקס און רעכטס ווערט אונטערגעצווינגען דער טך הכל און די שטימונגען און מיינונגען, וואס קומען דא צום אויסדרוק, שטעהען אין א מער-קווירדיגען קאנטראסט צום אפיציעלען אפטימיזם.

אט קומען איצט די בעסטע פריינד פון די פינאנץ און האנדעלס מיניסטארען און ווייזען אויף בעשיינפערליך, אז אמת טאקי דער מצב איז אין איצטיגען מאמענט נישקשה'דיג, אבער די ווירטשאפטליכע פערספעקטיווען אויף להבא, הייסט עס, זענען לחלוטין נישט אזעלכע גלענצענדע:

די עקאנאמישע בעסערונג אין פוילען דריקט זיך אויס קודם כל דערין, וואס אונזער האנדעלס-בילאנס איז געווארען אקטיוו און אקטיוו איז ער געווארען צוליב פאלגענדע טעמ'ס: 1) צוליב'ן גוטען גערעטעניש פון פערגאנגענעם יאהר. 2) צוליב'ן קוילען-גראבען-שטרייק אין ענגלאנד. 3) צוליעב דעם יואס דער אימפארט איז בעדייטענד קלענער געווארען, 4) צוליב דער זלאטע ירידה אין דער צווייטער העלפט פון פאריגען יאהר.

עס איז אלזא, א פשוט'ע זאך פון גליקליכען צופאל און די גאנצע עקאנאמישע פאזיציע האלט זיך בעצם ווייטער, ווי ביז אהער, אויף היהנערישע פיסלעך.

למשל:—דער קוילען-פכסוך אין ענגלאנד איז נישט קיין זאך פון דער אייביגקייט. סוף כל סוף וועט דער שטרייק דארט ליקווידירט ווערען און דאן וועט דער עקספארט פון אונזערע „שווארצע דימענטען" מוזען זיך אבשטעלען אויף דעם בעסטען פאל — אין א שטארקער מאס פערקלענערט ווערען.

דאס היי יעהריגע גערעטעניש, ווידער איז אויך, ווי מען ספעקולירט, קלענער ווי פאראיאהרען און אזוי פיל לאנד-פראדוקטען, ווי עס איז געווארען עקספארטירט פאראיאהרען, וועט מען דאס יאהר נישט קענען ארויספיהרען און ממילא, וועט זיך דאס לאזען שפירען אינ'ם ביודזשעט—פרעלימינאר.

וואס אנבעלאנגט דעם אריינפיהרען פון אויסלענדישע ארטיקלען קיין פוילען ווערט אויך אנגעוויזען, אז מען מוז בקרוב ערווארטען אנ'ענדערונג ד. ה. דער אימפארט וועט זיך מוזען פערשטארקען.

דער סך הכל איז, אז די ווירטשאפטליכע לאגע איז ווייט נישט סטאבילזירט, אפילו נישט קאארדינירט און דאס פרומייסטערען איז על כל פנים פריהצייטיג.

• • •

פון צייט צו צייט.

די ראדאמער נאלעווקי'ס.

ווער ווייסט, צי מיר וועלען אמאל האבען אונזערע א פלאווי סקלאדקאווסקי, וועלכער זאל צוזאמענרופען די שטאדט פערזארגער, שטאדט-פערהיטער און ראשי הקהל און זיי זאגען: — „רבותי, דער וואעל מוז אזוי אויסזעהען ווי די לובלינער גאס".

און באמת וואלט כדאי געווען, אז מען זאל די ראדאמער נאלעווקי'ס אויך ארויפנעמען אויפן טיש ארויף. עס וואלט פדאי געווען מען זאל זיך איבערשפאצירען איבער רעם וואעל און שוהל גאס, אריינקוקען דארט אין יעדען הויף, בעטראכטען יעדעס איינגעפאלען אדער נאך נישט איינגעפאלען הויז, כדי זיך איבערצייגען, אז מיר האבען דא צו טוהן מיט א פערלאזט ווינקעל, וועלכעס ווערט שטארק פעל'על'עט און פערנאכלעסיגט און פערבלייבט אהן דער השגחה מצד אונזערע „שטאדט פאטערס" אין כאציאליסטישען מאגיסטראט.

מיט יעדען טאג ווערט ראדאם ברייטער און גרעסער. אויף די פארשטעדט ווערט אין א שנעלען טעמפא געטריבען די בוי-בעוועגונג, עס ענטשטעהען נייע הייזער און פאבריקען, נייע גאסען ווערען געפלאסטערט, נייע וועגען און שטאבען קומען צו. עס וועט נישט לאנג דויערען, ווי די שטאדט וועט זיך פערגרייסערען מיט די פארשטעדט, און ראדאם וועט פערוואנדעלט ווערען אין איינעם פון די גרעסטע צענטרען אין לאנד. דאס איז א בעשלאסענע זאך, דאס איז א מלוכה נויטווענדיגקייט — ראדאם געפינט זיך אין סאמע מיטעל-פונקט פון דער גאנצער מלוכה.

אבער אויף די פערלאזטע געסלען פון יודישען קווארטאל—ווארפט קיינער נישט קיין אויג. וואס דארט געשעהט— איז נישט קיינעמס דאגה. פאלען הייזער איין — בלייבען די חורבות ליגען יאהרען לאנג, עלעהיי די חדר-יונגלעך פון אלע נעבען גאסען האבען זייערס א „פערוויילונגס פלאץ". די רעגולאציע פלענער פון שטאדט וועלען אייך אלעס איינעמען, נור נישט דעם קליינעם שטח אויף וועלכען עס געפונען זיך די שמאלינקע ארימע געהעטא געסלעך ארום דער שוהל.

א גאס שטא-בע אוס! א היסטארישע געגענד ווערט ארויסגעשיאומען פון דער אויבערפלאך. שוין ביים היינטיגען טאג האט איהר דארט איין חורבה נעבען דער צווייטער. נאך א טאג, נאך א יאהר, און די געהעטא הייזלעך מיט זייערע איינגעארטיג ספעציפישע גאנקעס וועלען איינפאלען — און צו דער בעריהמטער אין אונזער שטאדט שוהל-גאס וועט נעמען א סוף.

א מאל, מיט 140 יאהר צוריק, זענען דא געווען אנדערע חורבות האט דער קלוגער סטאראסטא אריינגעלאזט די יודען און צו זיי געזאגט:— אט נעמט אייך די זומפיגע געגענד און שטעלט אויף הייזער. האבען יודען געבויט, און ווען ס'איז ענג געווארען אין יודישען געהעטא, האבען זיי די געהעטא פויער איינגעבי-אכצט אין ביסלעכוויין איבער דער גאנצער שטאדט זיך פערשפרייט. וואוינען מיר טאקי איבער דער גאנצער שטאדט, און פערגעסען האבען מיר פון וואנאן מיר זענען אין שטאדט אריין געקומען.

די שוהל-גאס ליעגט אין חורבות. נאך א טאג, נאך א יאהר — און קיין זכר וועט נישט בלייבען פון אמאליגען גאעטא. צי האבען מיר נישט קיין חוב אבצוראטעווען כאטש פאר דער געשיכטע דאס, וואס עס לעבט נאך דערווייל אין יענער גאס? נאך ביים היינטיגען טאג געפונען זיך עפליכע פראגמענטען פון הייזער און אפילו גאנצע הייזער, וואס שטעהען עיב דעם איינפאלען, און וועלכע האבען א גרויסען ווערט פאר דער געשיכטע פון ראדאמער געהעטא. א מיסטער דערפון איז דאס גאנצע הויז ביי דער אלט קראקאווער, ביי וועלכען עס ציהט זיך א לאנגער הילצערנער גאנעק צו וועלכען עס זענען צוגעשטעלט א גאנצע רייהע הילצערנע שטיגען פון סאמע מיטען הויף, ווי אויך דאס הויז אויף דער הונטער-שוהל-גאס ביי קהל'ס מקוה.

מיר וועלען שטארק זינדיגען. ווען מיר וועלען נישט אבקאפירען די אלטע איבערגעבליבענע פראגמענטען פון אמאליגען יודישען רעוויר, וועלכע האבען א גרויסען היסטארישען און קולטור-עלען ווערט. אלעס מוז ווערען פאטאגראפירט און בעהאלטען אין ארכיוו פון דער יודישער קהלה. און פערנעמען זיך דערמיט דארף אויך נישט קיין אנדערער, ווי די קולטור-אבטיילונג פון דער ראדאמער קהלה-פערוואלטונג. די אויסגאבען דערויף וועלען העכסטענס בעטרעפען 150 זלאטעס.

ווייל פריהער צו שפעטער וועלען די רעגולאציע פלענער פון דער שטאדטישער בוי-אבטיילונג מוזען אויך אריינגעמען דעם יודישען קווארטאל, וועלען, צי מארגען צי איבערמארגען, פון דער נאכ אבגעשטארט ווערען די איינגעפא-

מאיר הערץ.

ביי כל נדרי.

(אַנ'אמת'ע מעשה).

שמחה לייביש דער בית-מדרש-חזן האט צווישען אלע זיינע ימים-נוראים'דיגע משוררים'לעך געהאט איינעם און א גוטען, איז דאס טאקי געווען זיין אייגענער שלמה'לע, וואס האט גע'שמ'ט מיט זיין שעהנעם אלט-קול'-עכעל.

א גאנץ יאהר — ווי א גאנץ יאהר, האט שמחה לייביש געדאווענט, ווי זיין שטייגער איז געווען פאר'ן עמוד און מ'האט עס גארנישט בעמערקט, מען פלעגט איהם נאכ'ן דאווענען אפילו א ווארט נישט זאגען.

דערפאר אבער, אז ס'זענען נור געקומען די ימים נוראים, האט דאס גאנצע שטעדטיל געהאלטען אין איין רעדען פון שמחה לייביש'ן און אייגענטליך נישט אזוי ווייט פון איהם, ווי פון זיין שלמה'לען.

פערשטעהט זיך, אז ווי באלד מען רעדט, און מען ריהמט דאס קינד, דערמאנט מען דעם טאטען אויך צום גוטען.

האט זיך טאקי געפומפעלט און געטרו-דערט אין שטעטיל די גאנצע צייט פון די סקארבאווע טעג פון שמחה לייבישינ'ס תפלות; דער עולם האט ממש געלעקט די פינגער, און אויסגעגאנגען פאר מתיקות, ווען שלמה'לע איז געשטאנען ביים עמוד און פון זיין פעררי-טענעס גרגרת'ל האבען זיך געשטינען, דינע זילבערנע טרעלען, ווי פון א קאנאריקעל.

און ווער שמועסט נאך, אז שלמה'לע האט געזאגט איינער אליין „סאלא" דעם גאנצען „ונתנה תוקף" — דאמאלס האט זיך שוין די גאנצע ווייבערישע גאלעריע געבאדען אין טרעהרען.

אין די ימים נוראים האט שמחה לייביש א שטארקען קלאפ געטון דעם שוהל-חזן, וואס איז פיל מעהר בריה געווען אין הלכות נגינה.

און דאן זענען פיל פון דער שוהל, סיי מענער און סיי פרויען געקומען דאווענען אין בית-מדרש אריין אלץ כדי צו הערען שלמה'לען. ביז 15 יאהר האט שלמה'לע געהאט אַנ'אלט און דערנאך ערשט האט זיך זיין שטימע געביטען אויף א טענאר, נישט סתם אזוי, א געוועהנליכער טענאר, נאר ממש א לייבען-טענאר, האט דאס שטעדטיל מעהר געקאכט. און דער שוהל-חזן איז געווארען אש להבה פאר קנאה, און נאך מעהר דערפאר, וואס דא איז שוין געריהרט געווארען זיין פאזיציע. מחמת אלע האבען געשמועסט אין שטעדטיל, אז ווי נור שלמה'לע האט חתונה — ווערט ער גלייך שטאדט-חזן.

וואלט שמחה לייביש נאך מעהר נחת געהאט! א קליינינקייט: טאטע און זוהן וואלטען די איינציגע חונים אין שטעדטיל געווען.

איז אבער שוין דאס שמחה לייבישין נישט בעשערט געווען, ווייל שלמה'לע איז אלט געווארען 21 יאהר, געמוזט שטעהן צום פריזיוו ביי פאניע, און איז אוועק דינען אין די זעלנער.

האט מען איינמאל אין פאלק דערהערט זיין טענאר, איז דער קאמאנדיר גופא מעהר פון אלע נתפעל געווארען, און מ'האט איהם אנגענומען אויף דער לעהר צו די מוזיקאנטען. שפילען אויף אלע אינסטרומענטן, האט ער נאך געקענט פון דער היים וואו די כלי-זמרים האבען איהם אויס ליבשאפט פאר זיין שעהן זינגען געלערענט. און אויך בעזיצענדיג א שטארקע ידיעה אין „נאטען" האט ער אזוי ארום ציטלעכווייז דערגרייכט צו א העכערן „טשין" אזוי, אז פיל מאל פלעגט ער פערטרעטען דעם קאפעלמייסטער.

טרעפט זיך איינמאל א מעשה בשעת א גרויסען „סמאטר" אין פאלק, האט זיך שלמה'לע שטארק אויסגעצייכענט מיט זיין דיריגירען. און דער גענעראל, וואס האט געפיהרט דעם „סמאטר" האט אזש געפונען פאר נויטיג זיך מיט איהם צו פעראינטערעסירען.

געוואהר ווערענדיג, אז ער איז א יוד, האט ער איהם פארגעלעגט זיך צו שמד'ן, צוזאגענדיג איהם דערפאר א גרויסען פאסטען אלס דיריגענט אין א גרויסע רוסישע שטאדט.

האט זי שלמה'לע געלאזט צורעדען. זיך גע'שמד'ט און פערגעסען מיט א מאל פון זיין טאטען, דעם בית-המדרש חזן צוזאמען מיטן עמוד, וואו ער איז יאהרען לאנג געשטאנען און אויסגעזונגען די הארציגע תפלות. אזוי זענען אוועק שעהנע יאהרען, שלמה'לע איז נעגאנגען גדול והלוך, געלעבט א רייך לעבען. און זיין טאטע שמחה לייביש דער בעל תפילה האט שטענדיג נאך איהם געזיפצט. פלוצלינג איז אויסגעבראכען די גרויסע וועלט-מלחמה.

פיל יודישע שטעדטלעך זענען חרוב געווארען און טויזענדטער יודישע היימלאזע פאמיליעס האבען זיך שטרומענווייז געצויגען איבער די רוסישער גרעניצען, און זיך בעזעצט אין קליינע רוסישע שטעדטלעך.

צווישען די דאזיגע פערוואגעלטע איז אויך שמחה לייביש געווען; ער האט זיך בעזעצט מיט זיין פאמיליע אין א געוויסען שטעדטיל, וואו ער איז געווארען שוהל-חזן.

דארף זיך טרעפען, אז דורכ'ן זעלבען שטעדטיל האט גראד דורכמארשירט דער פולק, אין וועלכען שלמה'לע האט געדינט אלס דיריגענט, האט זיך דער פולק אבגעשטעלט אין שטעטיל אויף אבצורוהען זיך.

— — — — — — — — —

אין שוהל, ביים עמוד איז געשטאנען אַנ'אלטער יוד מיט א גראהער בארד, איינגעבויגען אין דער העלפט און די תפלות זיינע, וואס האבען זיך פון הארץ צו הארץ געטראגען, זענען שלמה'לען זעהר קענטליך געווארען און ער האט זיך דערמאנט, אז אט די נגונים, האט ער געזונגען מיט זיין טאטען אמאל אין בית מדרש.

האבען איהם די הארציגע נגונים געריהרט, ארויפגערופען איהם בילדער פון זיין פערגאנגענהייט, האט ער מיט א טיכעל פערשטעלט זיינע אויגען און זיך שטארק צעוויינט.

דאס קול פון אלטען חזן איז פאר איהם געווען עהנליך צו זיי טאטענס, איז איהם דורכגעלאפען א ציטערדיגער געדאנק: —

— אפשר טאקע — זיין טאטע? —

שטארק מיטלייד האט ער בעקומען אויפ'ן אלטען חזן, וואס איז געשטאנען און די נגונים ארויסגעוויינט, פאר'ן עמוד, און האט ער מיט זיך א ווילע א קאמף געפיהרט; אבער מיט א מאל איז ער צוגעלאפען צום עמוד, און אנגעהויבען אונטערהעלפען מיט א שטילען קול, אלץ העכער און העכער. — — — —

דער עולם מתפללים איז פערגאפט געשטאנען און צוגעהערט און אויך דער אלטער חזן האט זיך אויסגעדרעהט זעהן, וואס דא איז, האט איינער דעם צווייטען אנגעקוקט און געגאפט... — — — און פלוצלינג האט זיך דערהערט א סיגנאל אויף אַנ'אליארם, און שלמה'לע מיט די איבעריגע אפיצירען האבען געמוזט פערלאזען די שוהל.

דער עולם האט ווייטער געדאווענט און נישט געקענט פערשטעהן וואס דא איז פארגעקומען.

ערשט אין א פאר טעג ארום האט מען פון שליאכט געבראכט אין שטעדטיל אריין פיל פערוואונדעטע, און צווישען זיי אויך שלמה'לען, וועלכער האט געלאזט רופען צו זיך דעם אלטען רב. אלץ איהם דערצעהלט און געבעטען מ'זאל איהם ברענגען צו קבר-ישראל.

און אז מ'האט איהם צומארגענס קובר געווען אויפ'ן יודישען בית-עולם, האבען שוין אלע געוואוסט ווער ס'איז געווען דער יענער, וואס האט מיט א פאר טעג צוריק צוגעהאלפען דעם אלטען חזן ביי כל נדרי...

לענע חורבות, און אויף דעם דאזיגען היסטארישען פלאץ וועלען נייע קיוארטאלען ענטשטעהן, וועט זיך שאפען און וועבען א ניי לעבען.

און ווען מיר פאדערען פון דער סאציאליסטישער שטאדט-פערוואלטונג, אז זי זאל נישט פערנאכלעסיגען און בע'עול'ען רעם יודישען קווארטאל, פאדערען מיר גלייכצייטיג פון דער פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה, אז זי זאל זיך פעראינטערעסירען מיט די איבערגעבליבענע אנטיקען פון אמאליגען יודישען גהעטא און זיי אבראטעווען פאר דער יודישער געשיכטע און קולטור.

ש. בענעט.

ווארשא.

KONCESJONOWANE

Zakłady Elektro-Mechaniczne i Wodociągowo-Kanalizacyjne „I. GOLDBERG"

Radom, ul. Witolda 10, Telefon 87.

wykonywują po cenach przystępnych i na dogodnych warunkach.

Włączania Domowych Wodociągów i Kanalizacji do sieci miejskich.

ד"ר ש. אייזענשטאַדט (ירושלים)

א וואָרט צום פאָלק.

(ספּעציעל צום „ראַדאָמער-קעלצער לעבען".)

עס קומט אָן ווידער אַ נייַ יאָהר מיט נייע ימים טובים. און דאָס יאָהר איז אַ יובל—יאָהר פאַר דער יודישער ערד פאַר'ן פאָלקס ערשטען טריט אויפצוקויפען די ערד פון זיין פאָטערלאַנד.

מיט 25 יאָהר צוריק איז אין די דאָזיגע ימים טובים צום ערשטען מאָל אַרויף אויף דער בימה דער פאָלקס־רעדנער, און זייענדיג דורכגעדרונגען מיט טיפען ערנסט און פאָלקס-געדאַנקען און בעוועגט דורך די מיט פעלדער־ריח און פּאָליטישען טרוים דורכגעזאַפּטע תפלות האָט ער שוין נישט גערעדט מעהר סתם פון ארץ-ישראל, וואָס איינצעלנע יחידים האָבען דאָרט שטיקער ערד געקויפט, ער האָט שוין גערעדט וועגען דער נייער מטבע, וואָס איז אויסגעשמידט געוואָרען, וועגען דער נייער פאָהן, וואָס איז אויפגעהויבען געוואָרען, דער פאָהן פון דער פאָלקס-ערד. עס זענען שוין דאַן געהאָט אַריינגעפאַלען די ערשטע פאָלקס־גראָשען אין דער קאַסע; פון אַלע עקען גלות האָבען זיי זיך אין איין פאָלקס-אוצר בעהעפט, צו איין ציעל זיך פעראייניגט, צו אַזאַ קאָנקרעטען ציעל, וואָס בעצייכענט דורך זיין קאָנקרעטקייט: ערד, ערד, וואָס מעהר ערד! און נישט פאַר'ן יחיד, נאָר פאַר'ן כלל, פאַר'ן גאַנצען פאָלק!

אַזוי פּשוט איז אין עצם דער געדאַנק. דאָס גאַנצע פאָלק האָט געלעבט אויף זיין ערד, האָט איבער די טהאָלען און בערג־שטראָמען צולעגט זיינע בליהענדע פעלדער און וויינגערטנער, האָט זיי בעטרונקען מיט זיין שווייס און ווען מען האָט בעראַבט, אויך דורך זיין בלוט. און. און ער איז פון דער ערד פערטריבען געוואָרען, אַלס קריגסגעפאַנגענער רוימישער קנעכט, מיט ערד-בענקען-בעהויכטע תפלות האָט עס דורכמאַרשירט דעם עלענדען וועג איבער אַלע לענדער פון דער וועלט און איצט בעהעפט עס זיך דאָס גאַנצע פאָלק אומצוקעהרען צוריק אין שויס פון די וויסטע פאַטערלאַנד'ס-טהאַלען, וואָס וואַרטען אויף איהם.

געהערט דען נישט ארץ-ישראל צו אַלע יודען גלייך? פיהלט דען נישט יעדער, אַז ער האָט זיין חלק אין כותל מערבי, אין מגדל דוד, אין יעדען שטיין פון ירושלים? געהערט דען נישט צפת, חברון און אפילו שכם און בית לחם אַלעמען? זענען דער תנ"ך, דער תלמוד נישט אונזער אַלעמענס ירושה־בריעף אויף דער דאָזיגער ערד?

ווי קומט עס, אַז ראובן זאָל זיך קויפען אַ נחלה אין א"י, נאָר דערפאַר וואָס ער האָט צופעליג דורך די פגעים פון גלות דורכגעטראָגען בשלום זיין קליין ביטעלע געלד און שמעון זאָל בלייבען זיצען אין דער פרעמד אָדער זיך פערקויפען ראובנ'ן פאַר אַ קנעכט און פערקנעכטען די ערד פון פאָלק. גלייך אין ליידען, גלייך אין פריידען. אַ פאָלק פון גלייכע. פרייע יודישע בירגער וועט אויפבויען דאָס לאַנד. וויסען מיר דען נישט פון דער יודישער היספּאַניע, פון די נביאים און פון תלמוד, אַז די אונגלייכקייט, די קנאה צווישען רייכע און די אונטערדריקונג פון די אָרימע האָבען אייגענטליך חרוב געמאַכט אונזער פאַטערלאַנד. דערמיט האָבען פיעלע מסכים געווען. די פראַגע איז אָבער, ווי יחידים זענען דאָך אָבער פאָרט רייך, און דאָס פאָלק איז אָרים. די ראָטשילד'ס, באַראָן הירש'ס, זיי נאָר האָבען פערמאָגט צו קויפען ערד, די אָרימע קאָלאָניסטען האָבען געמוזט בלייבען קעסט-קינדער אויפ'ן רייכען טיש.

דאָס פאָלק איז נישט אָרים. דאָס פאָלק איז רייך — דאָס איז געווען דער געדאַנק, וועלכען מיר האָבען פּראָקלאַמירט צום ערשטען מאָל אין יאָהר תרס"ג, גרינדענדיג דעם יודישען נאַציאָנאַל-פאָנד, דעם קרן קימת לישראל. מיר האָבען געזאָגט: מיר ווילען די פאָלק'ס גראָשענס קלויבען, מיליאָנען גראָשענס פון מיליאָנען יודען און פון דעם פאָלקס-אוצר קויפען ערד, וואָס וועט אייביג געהערען דעם פאָלק און איהרע פרוכט וועט עסען דער אַרבייטענדער פאָלקס זוהן.

און דער פאָלק'ס גראָשען האָט ערקלערט קאָנקורענץ דעם פילאַנטראָפּ; דאָס פאָלק, וואָס האָט פריהער אין גלות'דיגער הכנסה אייפגעקוקט, אויך אין דעם פּרט, אויף דער הילף פון אויסען, האָט אַליין אַנגעהויבען פיהלען זיין אייגענע מאַכט. עס זענען אויפגעקומען אונצעהליגע קליינע העלדען, אידעאַליסטען מיט אַנ'אייזערנעם מוט צו זאַמלען און זאַמלענדיג צו רופען און צו אָרגאַניזירען דאָס פאָלק. ווי די פאָלקס-גראָשענס אין פּושקע, אַזוי די פאָלק'ס הערצער אין דער בעוועגונג. ווי אַ קוויל האָט דער פאָלקס־גראָשען זיך געקייקעלט איבער'ן באַרג פון כנרת און זיך אין היסטאָרישען עמק יזרעאל אַריינגעשניטען, וועלכער האָט דורות לאַנג נאָר געהערט דעם גלאָקען-קלאַנג פון קלויסטערס, ווי אַ לויה-ליעד איבער'ן קבר פון יודענטום.

דאָס יודענטום איז אָבער נישט געשטאָרבען. דער בעוועגליכער פאָלק'ס-גראָשען, די איינציגע כלי, וואָס איז געבליבען דעם יודען אין זיין עקזיסטענץ-קאַמף איז געוואָרען דער יסוד פון זיין בעפרייאונג. דער פאָלקס־גראָשען און דער פאָלקס־שווייס אויפ'ן שטעג, וואָס איז דורכגעטרעטען געוואָרען דורכ'ן גראָשען איז געגאַנגען דער אַרבייטס־מענש און האָט די פאָלקס – ערד געהייליגט דורך זיין שווייס און זי אויף אייביג פערפעסטיגט אין האַנד פון פאָלק.

אַזוי זענען אַריבער אין מופיגער קליינאַרבייט 25 יאָהר. בעגייסטערטע יונגעלייט זענען אַלט געוואָרען אין קאַמף און אַרבייט; פיעלע פיהרער און פריינד זענען מיט אונז נישט דערגאַנגען צו אונזער ערשטען יובילײ און זעהר וואַרימע הערצער, וואָס האָבען טאָג און נאַכט געשלאָגען פאַר'ן קרן קימת, האָבען זיך פריה אָבגעשטעלט. מיר האָבען די גאַנצע ערד דורכגעשניטען פאַר די ווייניגע יאָהרען, אַנקלאַפּענדיג אין יעדע יודישע טהיר, וועקענדיג יעדעס יודישע האַרץ אין אַלע וועלט-טיילען און מדינות. מיר האָבען געלערענט די רייכע צו געהן האַנד אין האַנד מיטן פאָלק, מיר האָבען ערצויגען די פאָלקס-מאַסע צו גלויבען אין איהרע אייגענע מעגליכקייטען — און מיר האָבען מיט טויזענדער חלוצים-הענד, מיט דעם ברען און מוט פון אונזער בעסטער יוגענד זיך פערפעסטיגט אין הארץ פון ארץ ישראל. דאָס איז ערשט אַנ'אַנהויב, אָבער ווייטער וועט זיין לייכטער דער וועג, דאָס פאָלק וועט אונז פערשטעהן.

אויפ'ן קאָנצערט.

(נאָטיצען)

צום פאָרגעקומענעם קאָנצערט זונטאַג דעם 5|9 אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" פון די היגע בני – עיר: באַקמאַן, סטעניעוויצקי און יאָפּע.

די חשוב'ע הערן איינאָרדנער, בטבע נישט קיין פּעסימיסטען, האָבען „פּעסימיסטיש געקוקט" און פריהער אַ ח ש ד געוואָרפען, אַז ראַדאָמער אידען האָבען חוץ „פערשטענדניש" פאַר „פּאַטקע מאַך עס נאָכאַמאָל" וכדומה. ווער שמועסט וועגען מוזיק, אמת'ע נישט קיין קעסעלפּויקעדיגע, איז נישטאָ קיין אינטערעס. ס'נעמט נישט!

לא אלמן ישראל: געפּרובט און ס'האָט זיך איינגעגעבען. און אָהן דער הילף פון אַ וואַרשאַווער פּרימאַדאָנע אַקטריסע, וואָס אַ כפּרה איהר אַרטיזם מיט'ן באַלעט, אַבי דער נעגליזש איז אַנציהענד...

דעם זונטאַג איז געווען אַ צייכען פון עגזאַמען, אויסהאַלטונג, פון נאָך נישט חושים פערוועלקונג פון „צמך", וועלכע זענען מאַסענווייז געקומען אויפ'ן קאָנצערט.

דאָס פּובליקום–אַ קבוץ גליות, פערשידענאַרטיג, די גאַנצע יוגענד: שטייפע ערנסטע אַרבייטער פּנימ'ער, אָבגעאַרבייט דעם טאָג, געקומען הערען שטומע וויאָלין־ווערטער, וועלכע רעדען אַ סך... אַריבערגעהען פון טעגליכער גראָהקייט אין אַבסטראַקטע וועלטען. שול און הויך־שול יוגענד, „גאָלדענע יוגענד", וועלכע זיצען גאַנץ ערנסט... אַרבייטענדע אינטעליגענץ און גלאַט אידען, „אוהבי נגינה" און, אויב אויף קונסט איז דאָ נישט פיעל מבינים, אָבער אויף שענע מוזיק קאָן מען זיך... און דאָס האָט מען געהערט איבערגעגעבען.

מ'האָט זיך אין עולם נישט אָבגענאַרט און, דער עולם האָט זיך... אודאי נישט אָבגענאַרט. דער אויסדרוק פון אַלע, אַז ה' באַקמאַן זאָגט-צו אַרויסצוּוואַקסען אַ קינסטלער אויף זיין געביעט, וועלכער וועט פון זיך לאָזען הערען אין דער וועלט. ליידער בין איך נישט קיין פּראָפעסיאָנעלער מוזיק רעצענזענט, וועגען פערשידענע פּרטים, זאָל זיך אַ פאַכמאַן אַרויסזאָגען, דאָך זאָל זיין ערלויבט צו זאָגען, אַז דער אַרויסטריט איז געלונגען. –

מ'האָט געהערט „מאָצאַרט־קאָנצערט", אַ מייסטער־שטיק, געדויערט לענגער פון 15 מינוט אויסגעפיהרט דורך ה'

רייכע יורען קומען איצט אין די הונדערטער אנקוקען דעם יודישען נצחון אין פאהרען אוועק בעגייסטערטע און גרייטע צו פאלקס־הילף. צו די ארימע, צו די מאסע וואס האבען נישט אויף וועג־הוצאות, דארפען מיר אליין קומען. געהן פון לאנד צו לאנד און דערצעהלען אין פשוט'ע זאכליכע ווערטער פון דעם לעבען אויף דער יודישער ערד, יענע דערצעהלונג, וואס וועקט אינבעמערקט געפיהלען אין יעדען יודישען הארץ. דען אנשטאט די פריהערדיגע ערצעהלונגען פון חורבן און פון פארצייטיגען גלאנץ ברעכען זיך דורך אין אונזערע היינטיגע ערצעהלונגען גלאנץ—שטראהלען פון היינטיגען טאג, די זונען־שטראהלען פון דער נייער יודישער פרייהייט. עס איז געבליבען אונז נאר געהן איבער די יודישע גלות־שטעדט, פון בית המדרש צו בית־המדרש, וואו עס זאמלען זיך עד היום יודען אבגעשלאסענע און נאציאנאלע קבוצים און דערצעהלען פשוט'ע מעשיות פון יודישען פעלדער און גארטען, פון די געטריקענטע זומפען און געפלאנצטע וועלדער און פון די יודישע קינדער אין עמק יורעאל. יעדער ערצעהלונג איז א הויפען קערנער אויפ'ן הארץ פון פאלק. די זריעה וועט אויפגעהען, זי געהט שוין אויף.

ווי אין דעם ביינער־טהאל ביי יחזקאל ניט די ערצעהלונגען צו לעבען און פלייש די פאלק'ס־תפילות, וועלכע טראגען זיך אלע אויף די פליגלען פון בענקען צו די ברעגען פון חורבן און ווירער געבויטען היים.

דערמאהנט רען ניט, ישראל, דיין שופר־בלאזען דאס געשאל פון דיינע הייליגע מלחמות פאר דער פרייהייט פון יהודה און גליל?

דערצעהלט דיר דען נישט דער מילדער ערנסטער חן פון יום כפור פון דעם הר־הבית און די מויערען פון ירושלים, פון די פאלקס־ימים טובים און די סעדער און וויינגערטער פון ירושלים?

הערסטו דען נישט אין די סוכות'דיגע תפלות, אין דעם ריח פון אתרוג און לולב דעם אנזאג, אז די ערד פון דיין פאלק האט זיך דערוואכט און רופט דיך צו מעשים פון פאלקס—פרייהייט.

אדער דערטראגט זיך צו דיר נישט דער געזרויש פון נייע עולי—רגל טריט אין די טויערען פון ירושלים, גליקליכע יום־טוב—לידער פון יודישע בויערן און וויינגערטנערס, וואס האבען אויפגעזאמעלט זייער שניט און פירות נאך חדשים פון ארבייט אונטער רבר הייסער זון פון פאטערלאנד.

„דו האסט אויסגעשמידט, פאלק, א גייסטיגען געוועהר פון דיינע דורות'לאנגע תפלות. די צייט איז געקומען צו געהן מיט איהם איינצונעהמען דאס לאנד.

געדענק, פאלק, יונג און אלט און אלע דיינע שיכטען און קלאסען דעם דאזיגען יובל—רוף פון קרן—קימת לישראל. זאל דאס קינד נישט פערגעסען טראגען זיין גראשען אין דער קאסע פון דער פאלקס־צוקונפט, פעריבינדען זיין געבורטס—טאג, זיין בר־מצוה מיט דעם אויפבוי פון דער יודישער היים. זאל דער יונגער מאן טראגען אין דער פאלקס—קאסע זיין אבגעשפארטען גראשען מיט זיין מוסקעל־קראפט, זאל דער אלטער מאן רוהיג פערמאכען זיינע אויגען, לאזענדיג אין זיין צוואה א טייל פערמעגען דעם קרן־קימת, דען קיינער ווייסט ניט, וואס מיט זיין פריוואט—פערמעגען וועט געשעהען. דער טייל אבער, וואס ווערט געגעבען דעם קרן־קימת פערוואנדעלט זיך זיכער אין א ניי שטיק פרייער פאלקס—ערד אין ארץ—ישראל.

דערמאהנט זיך בשעת די ימים—טובים אין גלות נישט פון אן ארץ—ישראל, דערמאהנט זיך אן ארץ — ישראל, וואס בויט זיך מיט ליעבע און שווייס, וואס וואקסט אויס פון זומפען, זאמדען און שטיינער, אן ארץ־ישראל, וועלכע פאדערט פון אייך די ערפילונג פון אייער פאלקס־שבועה און טריי־הייטס—חוב.

אויף קבר אבות.

(ערב יום—כפור אויפ'ן ראדאמער בית—עלמין.)

ערב יום כפור.

באלד פון גראהען פארטאג'ס־אן רוהט שוין נישט דער שליסל, וואס פיהרט צו דער ראיעצער מלובה. פיצי־הען פיהרלען, דראשקעס, אויטאס, אויך פיס געהערס, זענען אויפ'ן גאנצען וועג אין מחנות אויסגעשפרייט, אלץ שטרומט אהין, אהין צו דער קעניגרייך, וואס הייסט „אייביגקייט" צו דעם אונטערערדישען און איבער־הימלישען מלכות, וואו די נשמות־איינוואהנער רוהען און שווייגען.

באלד פון פריהמארגען־אן, איז דארט א גערויש, א געטומעל, אפילו דאס קראקען פון די חראנעס איז עפעס דאס מאהל מעהר מאוימ'דיג און פורכטבאר. עס דאכט זיך, ווי דאס יועקען די ווראנעס די טויטע אין זייערע פערמאכטע שטילע קברים און רופען צו זיי, זיי זאלען דעם זיסען שלאף זייערען איבפרייסען, ווייל געקומען זענען אויף די קברים, זייערע קינדער, זייערע נאהנטע און בעקאנטע...

וויינט דאס בית־הקברות פון אלע עקען. אפילו די בוימער און אלע גראזען, אויס מיטלייד און רחמנות צו די לעבעדיגע. ווערט דאס קראקערײ פון די ווראנעס שטארקער און שטארקער, חיידען זיך די בוימערצווייגען איבער די קברים. דאכט זיך די קברים רידערען זיך און זיי עפענען זיך און פון זיי קוקען ארויס מיליאנען אויגען וואס לאזען אין דער שטיל טרערען...

* * *

שטעהען צוויי יונגע יתומות ביי א פרישו קבר. זיי וויינען נישט. נישטא קיין טרערען. דאס הארץ אויסגעטריקענט. צוקאפענס ביי זייער יונגפערשטארבענער מוטער שטעהען זיי. איינע קוקט אן די צווייטע. שוידערצען איינגאנצען און אנשטאט טרערען איז אויף זייערע בלאסע פנים'ער. אויסגעגאסען א קרענקליכע גריגאפע־געלעכ־טעריל. שטעהען זיי אזוי א ווייל און ביידע שוועסטערען חאפען זיך ארום, שליסען זיך איין אין די ארעמס און פאלען אראב־אויפ'ן קבר פון זייער מוטער מיט איינגעגראבענע פנימ'ער און אונבעוועגליכע קערפערס.

* * *

א קבר ווייטער שטעהט א אלא־גארטאניצע. אין מיטען דערין דערמאנט זי זיך, אז זי האט צופיעל טרערען געלאזט און אויסגעהייקט זיך דאס אנגעשמונקטע פנימ'על, גלייכט זי זיך אויס פון איהר איבערגעבויגענער פויזע ביי דער מצבה. זיך דערמאנט אין עולם הזה'דיגען באגאזש. אין דער דאמסקע טארבקא מיט דער גאנצער קאסמעטיק. אונזער אלא — גארסאניצא האט די וויזיט מיט יענער וועלט געענדיגט און תיכף טאקי אומגעקעהרט צום ערדישען געגוס. זי האט אין שפיגעל דערזעהן ווי די פאלקע איז עפיס נישט אין ארדנונג, אז מען דארף זיך צו פודערען, צושמונקען און צו פארבען קלערט זי נישט לאנג און שטעהענדיג נאך ביי דער מצבה שיט זי פון די דאזיגע אנטיקלע מיט דער פולער האנד.

יא, אז מען קומט פון דער ראיעצער קעניגרייך טאר מען נישט דערקענען. די לובעלסקא גאס און די לאבזאוויאנקא זענען מיט דער דאזיגער פיינדליכער מלוכה שטארק צוקריעגט...

* * *

נישט ווייט פון דער אלא־גארסאניצא שטעהט א יונגערמאן און לענט אויס פרישע בלומען אויפ'ן קבר פון זיינער אנ'אמאליגע געליעבטע ער שטעהט געבויגען און בעדויערט זי: נא, זאגט ער, איך האב דיר געבראכט

באקמאן מיט טאלאנט. דער זאל אפלאדירט רויש'ג, דאן „סמעטאנא — אויס דער היימאט" פאלקסטימליכע מאטיווען, געשפיעלט מיט געפיהל און קענטניס, ווייטער באך'ס, וועלכער לאזט איבער אויפ'ן פובליקום א גוטען איינדרוק. —

„זינדונגס סערענאדען און „מאשקאווסקי'ס — פייטע" געשפיעלט דורך די ה"ה: טיגיעוויצקי, באקמאן און יאפפע האבען שטארק אויפגענומען. ה' טיניעוויצקי, אלס 1—טע פידעל, שפילט מיט טאלאנט. זיין טאהן איז א פולער, א קרעפטיגער און א טעכניש־שטארקער, אין געגענזאץ צו ה' באקמאן, וועמענס טאהן ס'איז איידעלער, צארט און ליריש.

ה' באקמאן שפילט נאך צווישען אנדערעס: „טשיקאווסקי'ס — מעלאנכאלישע סערענאדען און קארעללא'ס לא פאלליא". דאס 1—טע איינס פון טשייקאווסקיס שענסטע שאפונגען, טענער וועלכע רעדען צו דער נשמה, ס'דוכט זיך ווי איינער ראנגעלט זיך מיט יסורים און געהט אויס פאר צער. דאס 2—טע האט אין זיך הערליכע אקארדען, תפלה'דיג, ה' באקמאן האט זיי מייסטערהאפט אויסגעפיהרט און געמאכט א קלאפאלען רושם. —

ה' יאפפע, ביים קלאוויר, האט זיך אויסגעצייכענט און ארויסגעוויזען זאך־קענטניס. —

די ספעציעלע אויספיהר־קאמפיע פון דעם „אאויקס־ליום אקאדעמיקום יודאיקום" קאמיפעט אין ראדאם האט [illegible]

ש. [illegible]

בלומען, אז ביסט אזא נארישע געווען איז ווער דיר שולדיג. כ׳האב געמיינט א שפאס און דו האסט עס אזוי ערנסט גענומען, אז האסט מיט׳ן לעבען פערענדיגט... —

א שפאס, בלומען, און א קבר...

* * *

ביים ארויסגאנג.

ביים ארויסגאנג אין צושטעלט אונ-זער כלי קודש-שטאב. שמשים, חזנים יעדער מיט זיין קערה. קהל׳ס אנגעש-טעלטע האבען טוידטע פענסיעס און מוזען דעריבער האבען טוידטע הכנסות... תיינע די פארלעך מיט בלומלעך און די קערות פון פערשידענע אינסטיטוצ-יעס און פאנדען. שוין ביים ערשטען ארויסשטעלענדיגען טריט פון עולם אמת מוז מען האבען די קמיעה פון מענשליכען לעבען—געלד!

* * *

ס׳ווערט פונקעל. די מצבות פונקען זיך אין גאלד-שקיעה. פון גרויסען עולם איז כמעט שוין קייגער נישטא. די איינציגע, וואס זענען געבליבען זע-נען קיילעכדיגע יתומים אהן טאטען און אהן מאמען. בלאנקען זיי ארום צווישען די בית-עלמין-אלעען און א סך פון זיי פרעגען זיך: וואו געהם מען? וואו איז אונזער היים?

א יתומה, א יונג מיידעל, שטעהט ביים קבר פון איהר יונגיטשקען טא-טען, און קוקט אריבער צום קבר פון דער יונגע מאמע, וואס ליגט נישט ווייט, איינגאנצען עטליכע פיס-טריט און שעפטשעט צו זיך: ס׳האב ווייניג טרערען. אפשר איינע, ווענמען גיעס מען זי אוועק, דעם טאטען, צי דער מאמען. וואלט איך האטש געקענט ביי-דע קברים צונויפברענגען. דער טאטע איז מיר געהנטער, ער איז געשטאר-בען שפעטער. די מאמע האט דאך מיך געהאט, געהאלזט און געקושט.

כ׳האב איין טרער, זאגט מיר קברים וועמען געהערט זי און אויף וועלכען פון די ביידע קברים זאל איך מיין איינציגע טרער פערגיסען? —

קיינער ענטפערט נישט, אלע קברים שווייגען...

* * *

ביינאכט.

די טויערען פון בית עלמין זענען געשלאסען. קיינער איז שוין נישטא. ארום און ארום הערשט א טויטע שטיל-קייט; פלוצלינג קומט-אן צוליפען א ווינד און רופט אויס: „שטעלט אייך דאווגען. אין די שוהלען און אין אלע בתי מדרשים זאגט מען שוין כל-נדרי“!

צושאקלען זיך אלע בית-עולם בוי-מער. זיי דאווגען בצבור און דער עלטסטער דעמב דארט בויגט זיך אין דרייען. ער איז דער שליח צבור, בעט ער און איז מתפלל פאר׳ן עמוד פאר די לעבעדיגע און פאר די טוידטע.

א י ש.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

ראש השנה אין ראדאם.

דער האנדעל ערב יום טוב — אין שוהל, אין די בתי-מדרשים און אין די שטיבלעך האט מען הייס-געדאווענט און געבעטען אויף בעסערע צייטען — דער „זול“ אויף פיש און פלייש.

דער האנדעל היינטיגען ערב ראש השנה איז אין פערגלייך מיט די פרי-הערדיגע ימים טובים אדורך אונטער׳ן צייכען פון א עטוואס בעסערע עקאנא-מישע קאניוקטור. בכלל האט די אבגע-האלטענע ביז אהער קריטישע לאגע א קליינטשיג ביסעל נאכגעלאזען. די נויט און דער עלענד איז נישט געווען אזוי שרייענדיג און בולט, ווי אין פערגאנגענעם יאהר. מ׳קאן אבער נישט זאגען, אז אין אלע יודישע הייזער האט דער יום-טוב זיך געלאזט בעמער-קען צום גוטען לויט די מאכלים אויף די טישען. עס האבען זיך נאך געפו-נען א סך צעהנדליגער און אפשר הונדערטער יודישע משפחות, וועלכע האבען אין די צוויי יום-טוב-טעג און אין שבת געהונגערט.

די צאהל שטיבלעך און ספעציעל אימפראוויזירטע בתי תפלות איז דאס יאהר געווען כמעט די זעלבע, וואס פאר א יאהרען.

אומעטום האט מען זעהר הייס גע-דאווענט און מתפלל געווען, בעטענדיג אויף בעסערע צייטען.

אין שוהל און אין בית מדרש האט געהערשט א גוואלדיגע ענגשאפט. די היץ איז געווען זעהר גרויס און די לופט סטיקענד. און ב״ה זענען מאראן ווענטיליאטארס פונקציאנירען זיי נישט. א בעזונדערע פערוואהרלאזעקייט בעמערקט מען אין שוהל, וואו די ווענד אפילו זענען שוואך אבגעריי-ניגט פון קלעבעדיגען שפינוועבס. אויך אן די מאדלאגעס איז קנאפ-וואס צודערקענען די צייט, ווען מ׳האט זיי געוואשען... ס׳וואלט דעריבער נישט געשאדט, די גבאים זאלען זיך אביסעל מעהר פעראינטערעסירען מיט דער קהל׳ישער ווירטשאפט. און בכלל אביסעל מעהר אכטונג געבען אויף דער היגענישער זייט.

די חזנים פון שוהל און בית מדרש, די ה״ה יאפע און קופער האבען זיך ווי זייער שטייגער גוט אויסגעצייכענט ביים דאווענען.

די גמינע האט בעזארגט אויף ראש השנה מיט עסען אלע יודישע ארעס-טירטע, וואס געפונען זיך אין די היגע תפיסות, ווי אויך די יודישע זעלנער.

ערב יום טוב האט אויפ׳ן מארק פון יום טוב׳דיגע לעבענס-מיטעל געהערשט א לעבעדיגע שטימונג. דאגעגען אין די יאטקעס און ביי די פלייש-שטעלען איז געווען א מהומה. די פרייזען זע-נען געשטיגען פון מינוט צו מינוט און פאר א קילא פלייש האט מען גע-צאהלט איבער 3 זלאטעס. די אורזאך פון דאזיגען יקרות ערקלערט זיך דער-מיט, וואס איז וועניג גע׳שחט׳ען גע-ווארען אויף יום טוב, ריפטענדיג זיך, אז מיטוואך וועט די דארפישע בעפעל-קערונג צופיהרען עופות. צוליעב דעם אבער, וואס ערב יום טוב איז אויסגע-פאלען א חנא, האט מען אין שטאדט וועניג צוגעפיהרט און ממילא האט זיך דאס פלייש, וואס מ׳האט צוגעגרייט ארויסגעוויזען פאר צו-וועניג.

צוליב דער פרייזען — שטייגערונג האט א גרויסער טהייל פון דער יודי-שער בעפעלקערונג געגצליך נישט גע-קויפט קיין פלייש אויף יום טוב. מעהרסטענטיילס דער ארבייטער-קלאס, וואס בעקומט אויסגעצאהלט די פענ-סיעס ערב יום טוב, ווי אויך דער אונ-טערמעגליכער קלאס, וועלכער האט זיך נישט געקענט ערלויבען אויף אזא לוקסוס, ווי פאר 3 זלאטעס א קילא פלייש. זיי איז בילכער געווען צו בע-זארגען זיך פריהער מיט ברויט, צו-קער און ליכט.

אויך די וואס האנדלען מיט לעבע-דיגע עופות האבען אויסגענוצט דעם מאמענט און געהייסען זיך בינצאהלען פאר א עוף, וואס קאסט א אנדערן טאג 2 זלאטעס – 6 און אפילו 7 זלאטעס.

נישט ערגער איז געווען אויפ׳ן פיש-מארק. אויך דארט האט מען זיך געהייסען געבען געפעפערטע פרייזען. אנשטאט וואס אויף א געוועהנליכען שבת צאהלט מען 3 זלאטעס פאר א קילא לעבעדיגע פיש, האט מען לכבוד ראש השנה געהויבען די פריין אויף דאפעלט.

דאס שעהנע וועטער, וואס האט גע-הערשט אין ביידע טעג ראש השנה און אין שבת האט דעם יום טוב צו-בעגעבען פיל הייטערקייט און נאך דאווגען פערגרעסערט דעם עולם אויף די ראדאמער גאסען, וואו עס האט געהערשט א לעבעדינער שפאציר.

■■■■■■■

טעליכע דאזארעס לייגען זייערע מאנדאטען.

ווי מיר דערוויסען זיך, האט א רייה דאזארעס פון דער ציוניסטישער פראקציע בדעה זיך אבציזאגען פון זייערע מאנדאטען אלס גמינע-פארשטעהער. ווען, און פאר וואס, איז פארלויפיג נישט בעוואוסט און וועט וואהרשיינ-ליך נאך אין די נאהענטסטע טעג אויפ-געקלערט ווערען.

■■■

ווי אזוי זיך צו פארהיטען פון שקארלאטין.

צוליב דער הערשענדער שקארלא-טין-עפידעמיע גיבען מיר דא אויף א פאר פראקטישע אנווייזונגען ווי אזוי זיך צו פערהיטען פון אנשטעקען זיך מיט דער קראנקהייט.

דער קראנקער מוז אומבעדינגט אי-זאלירט ווערען פון די געזונטע. אויב דאס איז נישט מעגליך אדורכצופיהרען, דארף מען דעם קראנקען אריינגעבען אין א שפיטאל.

מען טאר נישט בעזוכען שקארלא-טין-קראנקע. דאס בערירען דעם קראנ-קען און זיינע זאכען זענען זייער אנשטעקענד.

אויף יעדער וואהנונג, וואו ס׳גע-פינט זיך א קראנקער דארף זיך געפו-נען אנ׳אויפשריפט; „דא געפינט זיך א קראנקער אויף שקארלאטין“.

די ארומיגע דארפען זיך האלטען זייער ריין: וואשען זיך אפט דאס פנים און די הענד, שווענקען דעם האלדז מיט „קוואס בארני“ אדער אנ-דערע מיטלען.

פון דעם קראנקענ׳ס שטוב טאר מען נישט ארויסטראגען קיין זאך, איידער זי ווערט נישט דיזענפעקצירט; דאס געפעס דארף ווערען געקאכט אין משך פון 10 מינוט און פון 2 פרא-

צ ע ר ע ס
שפייזעפעטס

פרישע איז נאר וואס אנגעקומען

אין איז אלע געשעפטען צו בעקומען, די א יסארביימונגען פון צערעס-שפייז-פעטס אין אונזערע פאבריקען איז שטענדיג אונטער דער פערזענליכער ריטועלער השגחה פון

רב שמחה פרענקעל (סקאחינא)

אין דעריבער קאן מען יעדען רעליגיעזען יוד פארשלאגען הנאה פון דעם בעליבטען

ליפייקע-פעטס „צערעס"

צענס סערע.

פעריאנען, וועלכע פערגעסען זיך מיט פלעגען דעם קראנקען. דארפען זיך וואשען די הענד מיט ווארעמע וואסער און זייף אין שפעטער אין קארבאל.

קראנקע קינדער דארפען נישט געלאזט ווערען אין דער שולע פאר 6 וואכען נאכדעם, ווי ס'איז ארויסגעטראגען דער אויסשלאג אויפ'ן קערפער פון קראנק'ן.

אויב דאס קראנקע קינד איז אבגעשיקט געווארען אין שפיטאל, דארפען די איבריגע געזונטע קינדער פון דער וואהנונג נישט געהן אין דער שול אין משך פון 2 וואכען.

פאדערט ביי די סעקוועסטראטארען און עקזעקוטארען לעגיטימאציעס מיט פאטאגראפיעס.

פון מאגיסטראט מאכט מען אויפמערקזאם אז ביים איינמאהנען פאר אלע קאמונאלע שטייערן פון מאגיסטראט, זאל מען ביי די איינקאסירער, סעקוועסטראטארען און עקזעקוטארען אויפפאדערען פארצושטעלען א לעגיטימאציע מיט א פאטאגראפיע. א חוץ דעם ברויך מען לייגען גוט אכט, אז די קבלה-קוויטונגען, וואס די דערמאנטע בעאמטע לאזען איבער דעם שטייער-צאהלער, זאלען זיין פערזעהען מיט סטעמפלען פון מאגיסטראט.

צוגעשיקטע אמט'ס קאמוניקאטען!

פון סטאראסטווא בעט מען אונז צו פערעפענטליכען פאלגענדע מעלדונגען:

1—טע מעלדונג.

צו די מאגיסטראטען פון ראדאם, סקארישעוו, ווישמ-עזשין און אלע גמינע-אמטען. פון פאוויאט.

אויפ'ן סמך פון דער פעראדנונג פון'ם פאלעסיער וואיעוואדע פון שיפריען ח. י. קאנען אלע פערזאנען, וועלכע ווילען פאהרען אויפ'ן געביעט הארס נעבען דער גרעניץ ד. ה. צו אלע אונטען-אויסגערעכענטע ערטער, דאס טוהן נאר נאכ'ן ערהאלטען א ספעציעלע ערלויבניש פון סטאראסטא פון איינעם פון די אויסגערעכענטע ערטער. אזעלכע ערלויבנישען וועלען ארויסגעגעבען ווערען נאר פערזאנען, וועלכע בעזיצען א פולישען פאס.

די ערלויבנישען וועלען זיין נאר גילטיג מיט'ן פאס. אנדערע דאקומענטען וועלען נישט זיין גילטיג.

איך ווארען דעריבער אלע פערזאנען, וועלכע ווילען פאהרען אין די גרעניץ-ערטער, זיי זאלען זיך פריהער ארויסנעמען אין דער היגער סטאראסטווא א אינלענדישען פאס, מיט וועלכען ס'איז פערבונדען דאס ארויסקריגען אן ערלויבניש אויף צו זיין אין די גרעניץ-ערטער.

די יעניגע, וועלכע וועלען זיין אין די גרעניץ ערטער אהן בעזיצען פערזענליכע דאקומענטען און אן ערלויבניש פון דער סטאראסטווא אויף צו זיין דארט, וועלען פערהאלטען ווערען, און אבגעשיקט ווערען אין דער סטאראסטווא און בעשטראפט ווערען מיט 300 זל. שטראף אדער 3 חדשים ארעסט, צווישען ביידע שטראפען צוזאמען. די ערטער, וואס געהערען צו דער פאלעסיער וואיעוואדסטווא זענען:

אין לוניעצקי פאוויאט:

בילינא. נארי, נייע און גרויסע רושאנסט, זאוויאנזשע, וואלנא, קוקאוויק, ליסיטשין, ניאווניא, פערעסט, פאווינסקא, פיעטשאנקא, מינינא, ראצאוויצע, יאשקאוויק, מאראסט 2, גראבאוו, לובאשטען, מילעוויק, יואלקאווסקי, זאלוטיטש, יאוויטש, לעגין, מארטשינאוויק, זאפראשיע, פאלווארק, ווילטשע.

2. אין פלאנימסקי פאוויאט:

מאלעשאווא, מאלמאטשעווא, דארף און הויף לוטקי, ריברין, קאלעקי, כראפון, בידקי, וואיטקעוויק, ראטשקאוו, דוביטש, קוסיעל, סלאבארקא.

3. אין סטאלינער פאוויאט:

ביאלאוויעזש, פאוויזאוויק, סנאדאוויצער בודאעס, בארואווער בורקעס, ניעטרעבא.

סטאראסטא טשעשעשעווסקי.

2—טע מעלדונג.

איך רוף אלע רעזערוו-פאדכאראזשעס פון די יאהרען 1886 ביז 1903 איינשליסליך, וועלכע וואוינען אויפ'ן געביעט פון דער ראדאמער און קאזשעניצער סטאראסטווא, אז זיי זאלען ביז'ן 20 סעפטעמבער 1926, ביילייגען אין דער ראדאמער פ. ק. או, ביטעס וועגען איבערנאמינירען זיי אלס רעזערוו-אונטער-אפיצירען. צו דער ביטע דארף מען צוגעבען: 1) א צייגניש פון בעזיצען א לעהר-צענזוס פון א 6 קלאסיגער מיטעל—שול, 2) אייגענהענדיג אנגעשריבענע לעבענ'ס-ביאגראפיע, 3) א מאראל - צייגניש, 4) צייגניש פון איין סטאפעפיטענעלען אפיציר, אז דער קאנדידאט האט זיך גוט אויפגעפיהרט.

אין פאל, פון נישט בעלייגען אזא ביטע, ווערען די רעזערוו-„פאדכאראנזשעס" איבערנאמינירט אמטליך אויף רעזערוו „כארנזשעס".

אונטערפולקאוניק:

(—) פאסטעמפסקי

קאמענדאנט פון פ. ק או. אין ראדאם.

פון ספארט.

בר-כוכבא — ראדאמיאנקא II 0:3

(וואלקאווער)

היינטיגען שבת האבען די אויבענדערמאנטע צוויי מאנשאפטען געשפילט א פינאל-מעטש וועגען אויבערגעהן אין קלאס „ב" פון ווארשאווער סוטבאל-קרייז פערבאנד.

באלד אויף דער ערשטער העלפט האט די „בר-כוכבא" געשלאגען די „ראדאמיאנקא" מיט 4 געגען 1. נאך דער פויזע האט דער רעכטער שטורמער פון „ראדאמיאנקא" בעליידיגט א יודישען שפילער, אויסדריקענדיג זיך צו איהם ברוטאל „זשידזשיע פארכו" פאר וואס ער איז אויסגעפאדערט געווארען דורכ'ן ריכטער צו פערלאזען דעם פלאץ. די „ראדאמיאנקא" וועלענדיג פראטעסטירען געגען דעם פסק פון ריכטער אויף זייער שפילער, האט דעמאנסטראטיוו פערלאזט דעם פלאץ. צוליב דעם דאזיגען חוצפה'דיגען ארויסטריט פון „ראדאמיאנקא", האט דער ריכטער אנערקענט 3:0 (וואלקאווער) לטובת „בר-כוכבא" און דערמיט פערענדיגט דעם שפיעל.

פאר דעם מעטש האבען געשפילט א פארמעטש די 3-טע „בר-כוכבא" מיט דער 2 טער „השחר", וועלכער האט זיך פערענדיגט מיט א שעהנעם נצחון פון „בר-כוכבא", 4 געגען 0.

פרי עץ הדר
למהדרין מן המהדרין!

אתרוגים
לולבים והדסים
מן המובחרים

אויף קאנקורענץ פרייזען

קומט און איבערצייגט אייך!

א צ ל ר'

מענדיל שיינבוים (סופר)

ראדאם, מאדוואלני 1. פראנט.

בעקאנטמאכונג

אין דער לעצטער צייט טרעפען זיך פאלען, אז פערזאנען, וועלכע קומען ערלעדיגען פערשידענע אמטליכע ענינים אין קהלה—קאנצעלאריע, ערלויבען זיך צו בעליידיגען די קהלה—בעאמטע מיט פערשידענע שימף - ווערטער, נישט אבשטעלענדיג זיך אפילו פאר שענדליכע מעשים.

בעדויערענדיג, וואס ליידער געפונען זיך נאך אונקולטורעלע פערזאנען, וועלכע האלטען די קהלה פאר הפקר און האבען נישט קיין אהנונג פון אמטליכען ערלעדיגען יעדען ענין, געפינט די קהלה—פערוואלטונג פאר איהר חוב צו ווארנען דעם ברייטען יודישען פובליקום, אז די קהלה—קאנצעלאריע איז א עפענטליך—רעכטליכער אמט און פאר יעטוועדער פעסטגעשטעלטען פאל פון בעליידיגען א קהלה—בעאמטען בעת ער אמטירט, וועט די קהלה—פערוואלטונג צוציהען דורך די פראקוראטור צו געריכטליכע פעראנטווארטליכקייט לויט ארט. 532 פון שטראף-קאדעקס.

געגען א פערזאן, וועלכער האט זיך ערלויבט מיט טהאט צו בעליידיגען א קהלה-בעאמטען, האט די קהלה—פערוואלטונג זיך שוין געווענדעט צו דער פראקוראטור.

די קהלה-פערוואלטונג.

קעלצער אבטיילונג.

דוד ראזענבערג.

ימים נוראים.

(געדאנקען).

די יודישע ימים—טובים זענען א סינטעז צווישען דעם נאטירליכען פיזישען דראנג פון יעדען נאטור פאלק צו לעבענסלוסטיגקייט פון איין זייט און דעם שטרעבען צו העכערען גייסטיגען לעבען פון א קולטורעל ענטוויקעלטען מענשען פון דער צווייטער זייט.

אלע גרויסע יודישע ימים-טובים זענען דעריבער ענג צוזאמענגעבונדען מיט דער נאטור, מיט דעם פעלד ווי ביי אלע אנדערע נאטור־פעלדער סימבאליזירען גלייכצייטיג א געוויסע אידעע סיי פון נאציאנאלען סיי פון אלגעמיין מענשליכען אינהאלט.

פסח געפאלט אין פריהלינג, ווען די נאטור וואכט-אויף אין בענייט זיך. דער מענש ווארפט דעריבער צוזאמען מיט די נאטור אראב די קייטען פון שווערען ווינטער און פיהלט זיך פריי. דעריבער איז עס דער יום—טוב פון פרייהייט און בענייאונג. אויסערליך דאכט זיך אויף די בענייאונג און רייניגען צוזאמען מיט דעם קערפער אויך דעם גייסט. די אידעע פון דעם יום-טוב איז די נאציאנאלע בעפרייאונג ווי אויך די אינדיווידועלע ערלעזונג.

סוכות דער יום—טוב פון הערבסט הייסט חג האסיף, ווען דער מענש פרייט זיך מיט די פרוכטען, וואס די נאטור האט איהם געשענקט פאר זיין שווערע פראצע דאס איז דער יום—טוב פון גענוס פון וואהלשטאנד. אויסערליך סימבאליזירט טאקי דעם יום—טוב, דער אתרוג, וואס הייסט „פרי עץ הדר“ און די סוכה ד. ה. די ברייטקייט פון די נאטור און איהר ברכה. אין סוכות פערטראכט זיך דער יוד איבער זיין נאציאנאל אומגליק, וואס ער איז אוועקגעריסען פון פעלד און וויינגארטען. און דרוקט אויס זיין האפנונג אויף די נאהענטע גאולה. אויף די אויפריכטונג פון זיין ליעבע היים, זיין „סוכת דוד הנופלת“, וואס ער פערבינדעט לויט די טראדיציע פון אונזערע נביאים. שטענדיג מיט די בעפרייאונג פון די גאנצע מענשהייט.

נאר ראש השנה און יום-כפור זענען נישט קיין יום—טוב פון דער נאטור און האבען נישט קיין שום אויסערליכע סימבאלען. ראש-השנה און יו"כ זענען עכטע יודישע יום-טובים יום—טובים פון גייסט, וואס האבען געקענט ענטשטעהען נאר ביי דעם שפרענגען און רענקענדען מדבר־פאלק, וואס איז אויפגעצויגען געווארען אין די הויכע לויטערע אטמאספערע פון דעם אונענדליכען מדבר, וואו דער הימעל גיסט זיך צוזאמען מיט די ערד...

דאס זענען יום—טובים פון דעם פאלק, וואס האט געשאפען די עטיק, וואס האט געזוכט זיך צו בעפרייען פון די נאטירליכע, אבער עגאאיסטישע בעשטרעבונגען פון אנדערע פרימיטיווע פעלקער צום בלויזען קערפערליכען גענוס. וועהרענד די אנדערע ימים—טובים זענען, הגם שטארק פעראיידעלט, צוגעפאסט צו דער נאטור און זענען א אויסדרוק, ווי ביי אלע פעלקער פון ריינע לעבענסלוסט, זענען ראש-השנה און יו"כ ריינע יודישע ימים—טובים, א ריינער אויספלוס פון יודישען גייסט, פון דער יודישער נשמה, איבערוואהל ערשט אין א שפעטערע עפאכע, נאך דעם קריסטענטום, האבען אנדערע פעלקער אנגעהויבען צו פייערן „ניי־יאהר“, האבען זיי אבער אין דעם יום—טוב אריינגעגאפען א גאנץ אנדערען אינהאלט און ער איז ביי זיי פערוואנדעלט געווארען אין א טאג פון טרינקען, אין א סילוועסטער נאכט.

דער יוד פערברענגט דעריבער דעם גרעסטען טייל פון ראש השנה און א גאנצען יו"כ אין תפלות און אין גייסטיגע בעטראכטונגען און אנאליזירונגען פון זיין אייגענעם „איך“, ווי אויך דעם גורל פון זיין פאלק און פון די גאנצע מענשהייט. דער יוד גיסט דעמאלט אויס זיין נשמה. זיין בענגעניש נאך א בעסערע וועלט און נאך א ריינער מעהר גייסטיג לעבען. צוליעב דעם זענען ראש השנה און יום כפור די יום־טובים פון חשבון הנפש, ווען דער מענש דארף אריינקוקען אין זיין אייגענע נשמה, אנאליזירען זיינע טהאטען און לייטערן זיך. ד. ה. שענער ווערען, העכער ווערען, אליין אין זיין סביבה, זיין פאלק צוזאמען מיט דער גאנצער מענשהייט.

אלע אידישע תפלות, ווי ס'געפונען טאקי זייער אויסדרוק די אייביגע אידעאלען, מיט וועלכע ס'איז פול דאס ראש השנה'דיגע און יום כפור־מחזור, קאנצענטרירען זיך טאקי אין די שמונה עשרה, וואו דער איד בעט פאר זיין פערזענליך גליק און אויך פאר דעם גליק פון זיין נאציאן און אלע מענשען. ער בעט, אז די גערעכטיגקייט זאל הערשען איבעראל: „כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ“.

דער איד ווייסט, אז צו ערשט מוז די פערזאן דער אייגענער „איך“ געלייטערט ווערען נאכהער קומט דאס פאלק וואס ווערט בעשטעהען פון די ריינער „איך'ס“ און צום סוף ווערט געלייטערט ווערען די גאנצע מענשהייט, וואס וועט בעשטעהן פון גליקליכע אידעאלער פעלקער.

די אידעאלען פון די נביאים זענען טאקי אוניווערסאל, ווייל אידען זענען אין זייער צייט געוועזען גליקליך אלס נאציאן. מיט די ערלעזונג פון אונזער פאלק וועט די וועלט בעקומען נייע אידעאלען. אונזער פאלק קען נאר דעמאלס בעפרייט ווערען, ווען יעדער איינצעלנער איד וועט אינערליך בעפרייט ווערען. איבערדעם זענען מיר זיך אין די ימים נוראים מתודה פון אונזערע זינד, נישט בחדרי חדרים אין די אויערען פון איין אנדערען שטערבליכען מענש נאר טאקי בצבור אפילו פאר די גאנצע וועלט.

מיר זענען זיך טאקי מודה פאר די גאנצע וועלט אפילו אין דעם, וואס מיר האבען נישט געזינדיגט.

דער יוד שעצט דעם יחיד טאקי זעהר, נאר אלס אין צוזאמענהאנג מיט דעם נוצען, וואס ער ברענגט דעם גאנצען כלל, איבערדעם איז ביי איהם די „ודוי“ „ספאוויעדש“ נישט קיין געהיימניס, נאר אזאך פון אלע פאר אלע „ובשופר גדול יתקע“ רופען מיר דאמאלס און ראש השנה שטארקט אויך אונזער נאציאנאלעס בעוואוסטזיין, אהן וועלכען מיר וואלטען געמוזט אונטערגעהן פונקט, ווי ס'געהט אונטער דער יחיד, ווען ער פערלירט דאס בעוואוסטזיין פון „איך“.

אונזער יוגענד דארף טאקי שטארקען אין זיך דעם בעוואוסטזיין און איהם נעהעריג ענטוויקלען; פערטיפען און אין די אידישע „ראש השנה'דיגע“ אידעאלען כדי צו דערקענען די נשמה פון אונזער פאלק און ממילא וועט זי אנהויבען לעבען מיט זיינע אידעאלען און זיינע האפנונגען. ווייסענדיג פון דעם זאאלאגישען נאציאנאליזם פון אנדערע וועט אונזער יוגענד צוריקקומען צום ריינעם קיואל פון נביאישע אונ־ווערזאלען אלמענשליכען אידישען נאציאנאליזם.

דאס ווארט „אידיש“ וועט אבקלינגען אנדערש אין די אויערען פון אונזערע ענטלאפענע און אונבעוואוסטזיניגע נישט ערגער, ווי דאס וואלט „פויליש“ אין די אויערען פון אנדערע.

דאס איז און דאס דארף זיין דער זין פון אונזערע ימים נוראים.

פון פעראייניגטען קרן-קימת-קאמיטעט.

אזוי ווי יעדעס יאהר, קומט אויך היי־יאהר פאר די טראדיציאנעלע זאמלונג פאר'ן „קרן—קימת“ דורך די לשנה-טובה-קארטען פון יורישען פאלק צום יודישען פאלק. אויך ערב יום כפור וועלען געשטעלט ווערען אין יעדער בית-תפילה ערב—יום־כפור־קערות פאר'ן „קרן־קימת“, ס'איז צו האפען, אז יעדער יוד, ביי וועמען ס'איז טייער דער גאולת־הארץ־געדאנק, וועט שפענדען ביר רחבה פאר'ן „קרן־קימת“, קויפענדיג די לשנה-טובה־קארטען, געבען ערב—יום—כפור אין דער קערה, מנדר זיין נדרים אין יום־כפור, סוכות א. אז. וו.

אין צוזאמענהאנג מיט דער ערלויבניש פון דער מאכט איינצואָרדנען א בלימעל פערקויף פאר'ן „קרן־קימת“, ווערען שוין איצט געמאכט אלע פארברייטונגען צו דער בלימעל־אקציע, וועלכע וועט ווארשיינליך פארקומען אין חול־המועד סוכות. דער גענויער טאג פונ'ם בלימעל פערקויף וועט בעזונדער'ס מיטגעטיילט ווערען.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

דער פעראייניגטער שקל־קאמיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע מאכט בעקאנט, אז די שקל־אקציע וועט זיך אנהייבען דעם ערשטען טאג חול-המועד סוכות און וועט דויערען נאר ביז ענדע יום טוב. צוליב דעם וועלען אין סוכות פארקומען עטליכע מיטינגען געווידמעט דעם שקל, אין

וועלכע ס'וועלן זיך באטייליגן ספע-ציעל דעלעגירטע פארשטעהער פון די ציוניסטישע צענטראלעס אין ווארשא.

דער פרייז פון שקל איז 2 זלא-טעס.

די וואהלען צו דער קראנ-קען—קאסע.

זונטאג, דעם 19-טען ה. ח. קומען פאר די וואהלען צו דער קראנקען-קאסע אין קעלץ.

דאס וואהל ביורא פאר די פערזיכער-טע פון ליטערא A ביז M איינשליס-ליך געפונט זיך אויף די פלאנטען № 19 איינגאנג פון פראנט און פון ליטערא N ביז Z איינשליסליך געפינט זיך אויך אויף די פלאנטען № 19 נאר דער איינגאנג אין וואהל-ביורא איז פון הויף.

מצד אלע פערזיכערטע איז ארויס-געשטעלט געווארען 4 ליסטעס, בתוכם די פאראייניגטע יודישע ארבייטער-ליסטע. תלאקיות פון אלע יודישע פראפ. פעראיינען, וועלכע האט בעקו-מען דעם № 4 אויף וועלכער ס'פיגו-רירען פאלגענדע פערזאנען: 1) צעמ-בערקעוויץ, 2) וויינצוויינ, 3) זיירע, 4) בורשטין, 5) זיידערמאן, 6) העמטער, 7) גורסקי, 8) קארפושינסקי, 9) טאש-מא, 10) פ"ל ראמבישעווסקא, 11 לע-דערמאן, 12) מאסקאוויץ ח. 13) פענ-צער, 14) ניטענקערען, 15) בעקער, 16) פר"ל לוצלנער, 17) קופערבערג, 18) ניעביעלסקי. פענענבוים, בארען-שטיין, דיאמענט, מיללער, קויפמאן, רוזשעוויץ, פיינפעלד און קלופקא.

מצד די ארבייטס-געבער זענען ארייננעמראנען געווארען 3 ליסטעס, צווישען זיי 2 יודישע. איינע פון יו-דישען האנדווערקער-פעראיין, אויף וועלכער ס פיגורירען פאלגענדע פער-זאנען: ראזוויצקי, מאנעלע, זייסמאן, ס. גאלדבלום. בויגען, שייקאווסקי, זאגשיין, בער, גאלדבלום א. און מיי-ער-איויץ. און די צווייטע — פון יודי-שען קרייז סוחרים און הויז-ווירטען-פעראיין, אויף וועלכער ס'פיגורירען פאלגענדע פערזאנען: ה. לעווי, ראט-מאן, ה. זאנייסקי, שמולעוויץ ב., ב. לעווי, ווערטהיים, י. קאהן, ראפשטיין, וו. וויינריב, ש. קופפערמינץ, וואלד-בערג, גאלדמארג, טאפירמאן און שלא-מאוויץ.

וועלענדיג האבען א געהעריגע יודי-שע פערטרעטערשאפט אין דער קראנ-קען-קאסע, וואלט זעהר כדאי געווען, אז קיין איין יודישע שטימע, הן מצד די פערזיכערטע, ווי מצד די ארבייטס-געבער זאל **ניעשט פערלוי-רען געהן.**

די יום-טוב-אקציע פון דער יודישער קהלה.

אזוי ווי יעדעס יאהר, האט אויך היי-יאהר די יודישע קהלה אסיגנירט א סומע פון 500 זלאטעס אויף צו בע-קעסטיגען די יודישע ארעסטאנטען אין ראש-השנה, יום-כפור און סוכות.

א דאנק די ענערגישע ארבייט פון היגען רב, הרב ראפאפארט האט די תפיסה מאכט ערלויבט איינצוארדנען א ספעציעל מנין פאר די יודישע ארעס-טאנטען. צו דעם צוועק האט די קהלה געדינגען א ספעציעלען בעל-תפילה. וועלכע האט אין איינעם פון די תפיסה-צימערען געדאווענט שחרית, מוסף און געבלאזען שופר פאר די עטליכע דריי-סיג ארעסטאנטען אויטער די 10 קאמו-ניסטען, וועלכע האבען זיך קאטעגא-ריש ענטזאגט אנטייל צו נעמען אין דאווענען ווי אויך פון געניסען פון כשר'ן עסען.

צעפן האבען די ארעסטאנטען בעקו-מען 2 מאהל טעגליך זעהר גוטע גע-שמאקפולע מאכלים. מיט דער טעכני-שער אויספיהרונג פון דער בעקעסטי-גונגס—אקציע פערנעמט זיך דעם הי-גען רב'ס זוהן ה' מיכאל ראפאפארט וועלכע ער האט די אקציע מוסטער-האפט איינגעארדנעט. די אקציע וועט דויערען איבער יום-כפור און סוכות.

* * *

א דאנק די איבערגעבענער ארבייט און אינטערוועגץ פון היגען רב, הרב ראפאפארט האט מען פון די קעלצער פולקען בעפרייט די יודישע זעלנער פון יאהר 1903 — 3 טאג פאר ראש-השנה, בכדי זיי זאלען קאנען א חיים סאהרען אויף יום-טוב. אויסער דעם זענען בעפרייט געווארען אויף ראש-השנה אלע אידישע זעלנער, וואס דיי-נען אין קעלץ און די זעלנער וואס זענען אין זשדאלעשיץ אויף מאניעוו-רעס, וועלכע האבען זיך וועגען זייער בעפרייאונג אויף יום—טוב געוואנדען מיט א ספעציעלען כקשה-בריעף צום היגען רב, הרב ראפאפארט, וועלכער האט וועגען דעם גלייך אינטערווינירט ביי די געהעריגע ארגאנען.

פון רעטונג'ס—קאמיטעט.

דער רעטונגס-קאמיטעט איז ענדליך צוגעטרעטען צו דער ארבייט און ווענ-דעט זיך צו דער יודישער בעפעלקע-רונג, אז זי זאל ניעט שטעהן פון דער ווייטענס און יעדער זאל מיטהעלפען מיט וואס ער קען. די נויט איז גרויס און הונדערטער בכבוד'יגע פאמיליעס ווארטען אלץ אויף דער הילף.

גלייכצייטיג מאכט דער קאמיטעט בעקאנט, אז דאס ביורא פון דעם קא-מיטעט איז שוין טעטיג אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין (סענקעוויטשא 19) וואו עס ווערען אנגענומען ביטעס ווע-גען ערטיילען **אהן פראצענ-טיגע הלואות** און אונטער-שטיצונגען.

דאס ביורא איז אפען יעדען טאג פון 2 - 5 נאך מיטאג אויסער שבת און יום-טוב.

דער בידזשעט פון דער יודישער קהלה פון יאהר 1926

הכנסה:

פון דער שחיטה	117.000	זל.
„ „ עטאט	66.900	„
אבצאהל פון קברים	1.000	„
„ „ פסח'דיגען מעהל	3.250	„
אבצאהלונגען פון פאסט-אוויזאציעס און בעשטעלונגען	500	„
פון חתונה-אקטען	250	„
פון פערשידענע הכנסות	1.659	„
צוזאמען	190.559	„

אויסגאבען:

ראבינאט 1 רב און 2 מורה-הוראה'ס	14.652	„
6 שוחטים	29.064	„
5 נאמנים	9.120	„
שחיטה-אדמיניסטראציע:		
(קאנטראלערען, אינקאסענטען און אנדערע)	3.720	„
עמעריטקע הרבנית, ירושלימסקא	2.400	„
2 חזנים	3.240	„
קאנצעלאריע-בצאמטע, סעקוועסטראטאר און וואזשנעס	14.052	„
משמש פון ראבי נאט יונה דזיאדעק	300	„
13-טע פענסיע (יום-טוב פענסיע 50 %)	6.379	„
דאס אויפהאלטען די שחיטה:		
דירה-געלד, הייצונג, בעלייכטונג, דרוקעס שרייב-מאטעריאל א. אנ.	5000	„
אויפהאלטען די קאנצעלאריע:		
דירה-געלד, הייצונג, בעלייכטונג, דרוקעס, שרייב-מאטעריאל, ווירטשאפטליכע אויסגאבען א. אג.	3.220	„
געזעלשאפטליכע-שוץ:		
בעקעסטיגען די יודישע זעלנער און ארעסטאנטען אין פסח, שבועות, ראש-השנה, יום כפור און סוכות קמחא דפסחא, קוילען פאר ארימע לייט, באלדיגע הילף פאר אבגעקומענע סוחרים, האנדווערקער, אר-בייטער און ארבייטסלאזע, שטיצע פאר די רביצינס פון כענטשין און ראקעוו א. אג.	25.950	„
דאס יודישע שפיטאל	26.400	„
סובסידיעס פאר די פערשידענע אינסטיטוציעס	15.000	„
צוקויפען די ביבליאטעק פונם פערשטארבענעם קעלצער רב הרב ירושלימסקי ז"ל	4.000	„
פערשידענע אויסגאבען:		
קראנקען-קאסע, טאדאטקעס און נישט פאראויסגעזעהענע אויסגאבען	12.400	„
פון קוראציע קאסטען און אנדערע שפיטעלער	1.500	„
רעדוקציע פון עטאט.	9.962	„
צוזאמען	190.559	„

Centrala Zbiorowych Ładunków

SP. Z O. O.

Każdy, kto wysyła towary kolejami (bądź to właściciel lub ekspedytor) i życzy sobie:

1) szybkiej dostawy kolejami (**400—600 klm na dobę**) przesyłek drobnych **zwyczajnych**, 2) **bezpłatnego** załatwienia wszystkich manipulacji ekspedycyjnych na stacjach kolejowych przy wysyłaniu; 3) otrzymania od każdej przesyłki **premji pieniężnej** winien zgłosić się po informacje do Ajentury **St. Wierzbicki** **tel. 10: 350.**

Centrala Zbiorowych Ładunków posiada swoje ajentury we wszystkich większych miastach Rzeczypospolitej Polskiej

Najsilniejsze bóle głowy usuwa.

KANTOR WYMIANY

ORAZ

Kolektura Loterji Państwowej

M. WAJSELFISZA

Radom, Lubelska 29.

קויפט און פערקויפט אויף דעם רעיעלסטען אופן אלערליי אויסלענדישע וואליוטען, גאלד, זילבער, ווי אויך ווערטה-פאפירען, ליסטען און אקציעס אויף די בעסטע בעדינגונגען.

דארט איז שוין צו בעקומען לאסען צו דער ערשטער קלאס. א פערטעל לאס 10 זל. א גאנץ לאס 40 זל.
יעדער צווייטער נומער געווינט!

הויפט-געווינס 500.000 זל.

400.000 ביי דער 4-טער ציהונג איז אויף № 54288 ביי מיר געוואונען

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז דאס געווינס פון דער 4-טער לאטעריע ביי דער 4 טער קלאס 400.000 מארק איז געוואונען געווארען אין סעמיאטיטשענס קאלעקטור.
איך האב געהאט א דאפעלט לאס 800 000, וואס איז דורך מיין האנד פערקויפט געווארען. ביי די יעצטיגע 5 טע קלאס איז ביי סעמיאטיטשען ארויס 3 וויכטיגע געווינסען.

מיט אכטונג און א גמר חתימה טובה:

יצחק מאיר סעמיאטיטש.

BROWAR PAROWY

I. SASKI

w Radomiu

poleca piwo

„EL".

Kino „ODEON" w Radomiu.

Dziś i dni następnych

Lili Damita **bożyszcze Europy i wszystkich części świata. w obrazie p. t.**

Dziecko o 2-ch ojcach

(Dorożka № 13).

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע קארמאן צוליב דער גרויסער און שמערצליכער א ב י ד ה פון זייער יונג-פערשטארבענער טאכטער

ג ע ל ע נ. ע.

וואס איז אויסגעריסען געווארען אין מיטען פון איהרע יונגע בליהענדע יאהרען. זאל די פאמיליע געשטארקט זיין איבערצוטראגען דעם גרויסען וועהטאג און צער.

פאמיליע ווייסבארד, קהין יעקב קארנמאן
מאיר הניזיער.

צאהן — ארצטין

ה. ראקאטש

ראדאם, שעראקא 7

איז צוריקגעקומען.

PIERWSZORZĘDNE STRZYŻENIE PAŃ

według najnowszych żurnali, w specjalnym gabinecie damskim **Wiktora Grinsztajna**, Radom, Zgodna 1.

Magistrat m. Radomia.

OGŁASZA

Konkurs na dostawę do łaźni miejskiej w Parku Kościuszki następującego umeblowania:

1) szesląqów . . . . 8 sztuk
2) kanapek giętych . . 4 „
3) krzesełek . . . . 27 „
4) trem małych . . . 25 „
5) „ dużych . . . 2 „
6) wieszadeł . . . . 12 „
7) foteli . . . . . 2 „
8) stołów . . . . . 4 „
9) spluwaczek . . . 16 „
10) kratek lub kork. wchł. 14 „
11) bieliżniarki . . . 1 „
12) kanapek wyściełanych 6 „
13) szeslągów „ 5 „
14) szeslągów szklanych . 4 sztuk
15) ławek pod ścianę wyściełanych . . . . 5 „
16) stoliczków okrągłych 6 „
17) stolików okrągłych większych . . . . 1 „
18) stolików prostokątnych z szufladkami . . . 2 „
19) ław do mycia . . . 4 „
20) foteli do parni . . . 9 „
21) szafek na ubranie . 31 „
22) zasłon brezentowych . 10 „
23) żardinier . . . . . 2 „

Oferty na dostawę mebli składać można u członków Prezydjum Magistratu do dnia 20 września r. b.

Dostawa umeblowania poruczona będzie przez Magistrat osobie, oferującej dostawę na najdogodniejszych dla Kasy Miejskiej warunkach.

Wszelkich informacyj udziela Wł. Budownictwa Magistratu.

dn. 8 września 1926 roku.

Prezydent m. Radomia **T. Całuń.**

Sekretarz Magistratu **L. Kędzierski.**

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska 20.